

Anmeldelser

Eva Hvidt, Mogens Andersen & Per Erland Rasmussen (eds.): *Fluktuationer. Festskrift til Ib Nørholm på 70-års dagen 24. januar 2001*. MAMusik, Frederiksberg 2001. 375 s., ill., noter, inkl. 1 cd, ISBN 87-987722-2-8.

Titlen – hvad er det lige præcis, der menes med ordet *Fluktuationer*? På dette vigtige sted rækker det ikke med et tilfældigt opslag i værklisten. Her bør man finde et prædikat på godt dansk. Og som måske endda klinger lidt festligt. Alt andet er uretfærdigt mod en mester, der selv favner så vidt.

De 18 bidrag over mere end 350 sider favner bredt. Blandt erindringerne står Eric Andersens artikel "Hvad er Fluxus" overraskende smukt. Det er en glimrende øjenvidneskildring, der begynder først i 1960'erne og føres *up-to-date* med bl.a. en bevægende karakteristik af Nørholms *Tågen driver over engen* fra 1996. Og man får virkelig gjort op med mere end én forestilling om, hvad Fluxus og InterMedia var for noget. Til gengæld savner man lidt afstand til stoffet. Ikke mindst, når Andersen så frygtløst lader sit stamtræ begynde hos genier som Man Ray, Malevich og Buñuel. For en afgørende forskel på dadaismens og Fluxus-bevægelsens kunst var nu engang, at Fluxus-bevægelsens simpelt hen ikke holdt. Den var bare nødvendig.

Så er erindringerne i Mogens Andersens "På sporet af hammerens herre – om 'studiekredsen' og *Le Marteau sans maître*" af en anden slags. Her skal de først og fremmest få nygjorte iagttagelser i Pierre Boulez' hovedværk til at glide ned. Og dét er faktisk ærgerligt, for Andersen ville garanteret have husket mere om netop 'studiekredsen' end alle de andre. Han burde afgjort have tildelt sig selv to artikler, og gerne af de store. I øvrigt er det vist en skrone at Nørholms berygtede 'Tabeltrio' (*Trio nr. 1* for violin, cello og klaver fra 1959) var "det første gennemført serielle værk herhjemme" (s. 16). Mon ikke den bare lød sådan, dengang? Så vidt jeg kan se, er den højst tolvtonal – omend på en ret spændende måde.

Festskriftets tre store, politisk orienterede artikler er nært forbundne. Heriblandt står Jens Brinckers "Kunst, forskning og kunstnerisk udviklingsvirksomhed – et bureaukratisk essay"

særlig stærkt. Med en lille Nørholm-episode som ramme diskuteres de vilkår, den offentlige forvaltning opstiller for den gensidige befrugtning mellem kunstneriske og kunstvidenskabelige udtryk, hvilket i sammenhængen er en flot måde at fejre mesteren på – også fordi det undervejs hedder at "Ib Nørholms musik [...] har for mig [...] været et bestandigt korrektiv til den videnskabelige erkendelse, der ellers har udgjort en væsentlig del af mit professionelle intellektuelle liv" (s. 40f.).

Ivar Frounbergs "Om kompositionsundervisning: lærerportrætter og refleksion" er allerede ved sit emne et andet af bogens vigtigste kapitler. Det er formet som en lettere kaotisk, men ikke ueffektiv blanding af erindringer fra møder med berømte kolleger og mere didaktiske overvejelser. Hvad de sidste angår, præges de både positivt og negativt af forfatterens nærhed til sit stof. På den ene side er det betagende at se, hvor stærkt og bevidst han faktisk fører Nørholms kreative, næsten kunstakademilignende holdning til lærergenerningen videre. På den anden side kan det overraske, hvor *sent* i kompositionsprocessen han tager sit udgangspunkt. Elementære spørgsmål som *hvorfor* de studerende egentlig komponerer og hvad *fravalg* betyder for det færdige værk, berøres næsten ikke. Måtte også det blive en anden gang.

Endelig er Steen Pades "Kompositionsfaget og komponisters erhvervsmæssige situation" ikke mindst interessant ved at være skrevet af en mand, der både er konservatorierektor og komponist. Han sidder altså på mindst fire stole – Kulturministeriets, arbejdsgiverens, studielederens og kunstnerens – men balancerer faktisk lige fint mellem dem. Det er dog et åbent spørgsmål, om det ville være nogen god idé at gennemføre Steen Pades forslag om at indføre et obligatorisk andet hovedfag for kompositionsstuderende?

Helt for sig selv står vel radiomanden Erik Christensens 24 sider lange "Alt er unyttigt undtagen vor skælven. Om Poul Borum og musikken". Det er simpelthen et af bogens allerbedste bidrag – ved sin grundighed, ved sin sproglige præcision, men først og fremmest fordi det samtidig er så personligt. At Borums 'bogtårn' i dén grad også var et musikalsk, styr-

ken i hans musikalske indsigt, hans utrolige vilje til altid at følge med i det nyeste – dét er en vældig oplevelse at læse om.

I modsatte, strengt musikvidenskabelige groft ligger Niels Martin Jensens flotte artikel om “‘Blomster fra den danske Poesis Flora’ og de danske kilder” – en meget oplysende gennemgang af stil og repertoire i dansk kunstsang efter 2. verdenskrig. Forfatteren ruller hele sin ekspertise på området ud og formår samtidig at få den samlet om fødselaren. Efter den fremstår Erling Kullbergs artikel om “Tidsskriftet *ta*” måske lidt mindre aktuel. Men selve det loyale og dybt kvalificerede vue er utrolig spændende læsning. Levende er også Louise Lerche-Lerchenborgs korte rids af Lerchenborg-Musikdagens historie. “Fortalt til Eva Hvidt”, som en fodnote oplyser om. Af og til *kan* man være i tvivl om fortællerens identitet – f.eks. står fru en til slottet med navns nævnelse, ikke “jeg” eller lignende. Men dét er nu kun skønhedspletter, og så rummer det korte bidrag hele fire af bogens seks billeder af fødselaren.

Tre bidrag beskæftiger med detaljeret musikalsk analyse. Svend Hvidtfelt Nielsens “Om sange, gåder og fundne ting. Struktur hos Ib Nørholm, Pelle Gudmundsen-Holmgreen og Per Nørgård” er med sine godt tredive sider skriftets længste artikel. “Himmelsk lang”, som Schumann skal have sagt om Schuberts Niende. Nu er forfatteren rigtig god til at analysere, og metoden skal han ikke just klandres for herfra. Men mediet er jo ikke nogen musikforsknings-årbog – og jeg tror, de færreste gider læse de mange mellemregninger igennem. Her kan de fleste nøjes med den fine, sammenlignende konklusion. Til gengæld vil andre kunne glæde sig inderligt over, hvor meget det foregående fortæller om *komponisten* Hvidtfelt Nielsen. Faktisk er det en helt lille poetik over en af vore fineste komponister i dag.

Det er svært ikke at glæde sig over komponisten Niels Rosing-Schows afsluttende artikel “Tre spor i dansk musik”. Den deler kort og godt tiden i pluralisme, konkretisme og holisme. Måske lidt for kort – man ville godt have haft flere gode argumenter for delingen, og så ekspaneres Per Nørgårds uendelighedsrække altså fuldt udfoldet allerede i 1960. Men overbevisende virker både perspektiver og ordvalg.

Endelig er et par kortere bidrag både spændende og ret velskrevne, herunder Francesco Cristofolis “Mellem komponist og instruktør” og Thomas Viggo Pedersens klassiske studium

over “To kirker og deres orgler”. Andre artikler er Per Erland Rasmussens “Stilpluralismens ansigter”, Patrice Chopards “Dansk musik hørt med udenlandske øren”, Eva Hvidts “Myte, digt og musik. Om elverskudfortællingens for-grenede veje gennem musikhistorien”, Agneta Mei Hyttens “Opera for fjernsyn” og Bodil Rørbechs “Om at indstudere ny musik”. Bogen er forsynet med Mogens Andersens fine Ib Nørholm-opslag fra den nye udgave af *Grove*, en fuldstændig værkliste og diskografi samt en flot bibliografi på hele 82 artikler om og af Nørholm. Desuden medfølger en cd med fem Nørholm-værker, der ikke tidligere er udgivet.

Søren Hallundbæk Schauser

Peter Wang: *Affinitet og tonalitet. En analyse af dur-mol-tonalitetens grundspørgsmål*. Aalborg Universitetsforlag, Aalborg 2000. 176 s. + 104 s. noder, ISBN 87-7307-650-3.

I sin indledning skriver Peter Wang att det finns en “definitörisk vanskelighet” hos termen tonalitet och att hans framställning syftar till att lösa denna (s. 9f.). Wang avser här en realdefinition. Det centrala problemet är att klargöra vissa egenskaper hos den för medvetandet givna entitet som skulle betecknas med tonalitet. Om det råder enighet om att tonalitet är “the result of the process of relating a series of notes or chords to a focal point which is called the tonal center or tonic of the key in musical composition”¹ ger denna definition enligt Wang upphov till nya frågor, mer precist “hvad det er for en proces, hvorfor har denne proces netop denne virkning og hvad man skal lægge i den geometriske metafor om et tonalt centrum?” (s. 9). Det tycks vara genom att besvara dessa frågor som det definitöriska problem Wang anser föreligga skulle lösas.

Boken består av tre delar: Först presenteras grundläggande ställningstaganden och definitioner. De bildar utgångspunkt för bokens centrala parti, i vilket vi finner resultatet av Wangs strävan att lösa tonalitetens definitöriska problem. Slutligen relateras Wangs uppfattning i några angränsande ämnen.

Wangs realdefinition av tonalitet, som snarare bör betraktas som en teori om tonalitet, avser strikt taget skeendet i dur-moll-tonala kadenser. Även om Wang inledningsvis brukar den allmänna termen “tonalitet” inför han små-